

Еврото е стабилност, ще повиши доходите

Членството ни в еврозоната е маратон, в който институциите трябва да си партнират, а не щафета, в която да се прехвърля отговорността за успехи или неуспехи, казва доц. Петър Чобанов, подуправител на БНБ, ръководител на управление "Банково"

Екатерина НИКОЛОВА

- Доц. Чобанов, как се промени банковият пазар у нас през последната година? Свидетели бяхме на мащабни сливания.

- В последните години наблюдаваме известна консолидация на банковия пазар в България. Процесът беше иницииран от няколко придобивания от страна на Банка ДСК, част от международната OTP Group, като впоследствие този процес се интензифицира със сделките за придобиването на Райфайзенбанк от белгийската група KBC, представена в България с Обединена българска банка. Последната сделка е закупуването на бизнеса на BNP Paribas Personal Financing от Пощенска банка. Консолидацията в банковия сектор води до намаляване на броя на банките, което е породено от завишената конкуренция и редицата нови и по-стриктни регулаторни изисквания, които въвеждаме с нашите партньори от Европейската централна банка (ЕЦБ) и по линия на Единния надзорен механизъм. Това е допълнителна причина да се наблюдава натиск за повишаване на ефективността в сектора и да се търсят възможности за хоризонтална и вертикална интеграция на компетентности, което на свой ред провокира така разглежданата консолидация.

- Най-горещата финансова тема в момента е дали България ще успее да изпълни критериите за влизане в еврозоната. Какво показват анализите на БНБ?

- Съгласно чл. 140 от Договора за функциониране ЕС, най-малко на 2 години или при поискване на държава-членка, ЕЦБ и Европейската комисия (ЕК) изготвят доклади до Съвета на ЕС, чрез които се оценява прогресът за изпълнение на критериите за икономическа и правна конвергенция. В следващите редовни доклади, които трябва да излязат през пролетта на 2024 г., обект на оценка ще бъдат общо 6 държави, една от които е България.

По отношение на икономическата конвергенция обект на оценка в посочените доклади ще са критериите ценова стабилност, размерът на бюджетния дефицит и на държавния дълг, средният размер на номиналния дългосрочен лихвен процент, както и участието на националната ни валута във Валутно-курсния механизъм II за период от най-малко 2 години преди оценката. Посочените критерии за влизане в еврозоната са постижими в цялост, но изискват последователна и сериозна координация на всички институции в България, като акцент ще поставя на синергичната връзка между монетарната и фискалната политика по линия на изпълнението на критерия за инфлация.

Относно сравнително високата инфлация, която наблюдаваме в националната икономика, следва да се посочи и влиянието на изцяло външни за нея

268 депозита повече са с номинална стойност над 1 млн. лв.

Парите, които българите от чужбина изпращат у нас, са с 214 млн. евро повече на годишна база

фактори, които задълбочиха инфлационния натиск - това са кризата, генерирана от Ковид-19, смущенията във веригите за доставка в глобален план и войната в Украйна.

- Как еврото ще се отрази на цените и на заплатите у нас? Ще се повишат ли доходите?

- Членството в еврозона-

та само по себе си е индикатор за икономическата стабилност, поради специфичните изисквания за присъединяване, а също така има имиджов ефект по отношение на привличането на чуждестранни инвестиции. Опитът на други европейски страни, които са приели еврото преди нас показва, че интеграцията в еврозоната благоприятства и действа позитивно върху икономи-

ческият растеж, пазара на труда, производителността и доходите.

Следва обаче да се подчертае, че цялостната икономическа среда е подчинена на екипните усилия на законодателната и на изпълнителната власт, както и на активната роля на регулаторните органи, които да осигуряват равнопоставеност между икономическите субекти. Членството

Финансовият сектор става все по-зависим от цифровите и дигиталните технологии

ни в еврозоната е марафон, в който институциите трябва да си партнират, а не шафета, в която да се прехвърля отговорността за успехи или неуспехи. В този ред на мисли, увеличението на заплатите и управлението на инфлационните процеси е част от общата концепция за осигуряването на устойчив и балансиран растеж, което е обект на последователна и предвидима законодателна, фискална и монетарна политика.

- По предложение на БНБ Икономическата комисия в парламента прие поправки в Закона за платежните услуги и платежните системи, с които специалните банкови сметки за заплати, пенсии и социални плащания без такси да се превърнат в работещ инструмент. Какво се променя?

- Най-напред искам да подчертая факта, че БНБ като институция не разполага с възможността да инициира законодателни промени. Както подчертах по-горе, позитивните резултати идват чрез екипна работа и взаимно допълване на компетенции между институциите. В разглеждания Закон за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС), БНБ си партнира както с Министерство на финансите по отношение на изготвянето на предложения за конкретни законодателни текстове, така и с всички заинтересовани страни, като например потребителите на банкови услуги и банковата общност в България.

С новите промени, които се предвиждат в ЗПУПС се конкретизират вида и броя на платежните услуги, които ще могат да се ползват безплатно по отношение на сметката за основни операции и така ще се даде възможност на банките да идентифицират по-лесно вида на получените средства, за да могат да предоставят след това безплатните услуги по тази сметка. Не на последно място, с новите промени в законодателните текстове ще бъде внесена повече яснота за условията, при които банка може едностранно да прекрати рамков договор за платежна сметка за основни операции.

- Какво показва банковата статистика - увеличават ли се депозитите? Има нови милионери?

- В номинално отношение общо депозитите нарастват към 30.09.2023 г. с 2.6% спрямо предходното тримесечие и с 9.4% на годишна база. Ръст се на-

блюдава и в броя на самите депозити, като той е 0.6% спрямо второто тримесечие на 2023 г. и 0.1% на годишна база. По отношение на наличието на "нови милионери" от емпирична гледна точка е най-резонно да се разгледат единствено броя на депозитите над 1 млн. лв. на домакинствата и нетърговски организации, обслужващи домакинствата (НТООД). При тях регистрираме ръст от 23.5% на годишна база или 268 депозита повече с номинална стойност над 1 млн. лв.

- Каква е картината с кредитите? За какво българинът тегли пари - за бизнес, образование, здравеопазване или за оцеляване?

- Тъй като въпросът за кредитите е фокусиран преди всичко върху потребителите - физически лица, отново ще използваме статистиката за банките към 30.09.2023 г., която засяга домакинствата и НТООД. Средният размер на кредита за посочения сектор е близо 13 хил. лв., но 44.8% от отпуснатите кредити са със среден размер от близо 286 лв. като може да се приеме, че това са предимно овърдрафт и други краткосрочни кредити, които имат за цел да посрещнат текущи нужди.

По отношение на стойността жилищните кредити, в номинално отношение при домакинствата и НТООД към 30.09.2023 г. се наблюдава ръст от 4.9% спрямо предходното тримесечие и 18.8% на годишна база. По отношение на броя отпуснати жилищни кредити (което е по-реалистичен измерител за динамиката на пазара, тъй като не инкорпорира в себе си текущата пазарна стойност на съответните жилища), за същия сектор се отчита ръст от 1.6% спрямо предходното тримесечие и 5.5% на годишна база.

Структурата на общия брой на отпуснатите кредити на домакинствата и НТООД към 30.09.2023 г. показва, че едва 6.85% са жилищни кредити, но в същото време те отговарят за 50.8% от стойността на всички кредити, отпуснати от банките на домакинствата и НТООД.

- Данните в тримесечното издание "Макроекономическа прогноза" показват забавяне на ръста на заплатите и по-високи лихви догодина. Каква е прогнозата Ви за 2024 г. още повече, че според бизнеса много микро и малки предприятия ще пристъпят към съкращения заради увеличаването на мини-

малната работна заплата на 933 лева?

- Очакванията за производствената активност през следващата година са позитивни, като забавянето на ръста на заплатите или по-точно забавянето в ръста на компенсациите на един нает служител, е свързано с намаляването на ръста на инфлацията и динамиката на растежа на реалната производителност на труда, която на свой ред е свързана със структурните ограничения и възможности на националния пазар на труда.

По отношение на механичното и административно увеличаване на минималната работна заплата, следва да отбележим, че отдавна е назрял моментът то да бъде подчинено на ясна и прозрачна методика, която на свой ред да задава оптимални очаквания както сред икономическите агенти, така и в макроикономически план като цяло.

- Възстановиха ли се сумите, които българите отчужбина изпращат на роднините си у нас?

- По отношение на сумите, които българите отчужбина изпращат у нас, адекватен измерител е вторичният

доход в платежния баланс, който се формира от парични преводи от емигранти и за него регулярно се събират и публикуват данни от БНБ. Към третото тримесечие на 2023 г. този индикатор бележи ръст с натрупване от началото на годината от над 214 млн. евро на годишна база или 23.6%. В структурата на общия размер на тези парични преводи можем да отличим техния произход по държави, като към третото тримесечие на тази година преводите от Германия отговарят за 20.4%, от САЩ - за 18.6%, следвани от Испания и Обединеното кралство със съответно 10.1% и 9.7% от общия размер на преводите.

- Бъдещето на банките е в иновативните продукти.

Догодина влизат незабавните кредитни преводи в евро

Навлизането им е вече трайна тенденция на европейско и национално ниво. Появиха се и много Фиттех компании.

Какво предстои?

- През 2024 г. се очаква финансовият сектор да е все по-зависим от цифровите и дигиталните технологии при осъществяването на основната му дейност. Цифровизацията има потенциала да предостави сериозни възможности не само за фиттех компаниите, но и за целия сектор на финансови услуги.

Един от основните акценти през следващата година ще бъде имплементирането в българското законодателство на Регламента за пазарите на криптоактиви (Markets in Crypto-Assets, MiCA), който

ще въведе единни пазарни правила в ЕС за предлагането и търгуването на криптоактиви. Регламентът обхваща криптоактиви, които понастоящем не се регулират от съществуващото законодателство за финансовите услуги, като по този начин ще се даде силен стимул за развитие на крипто-пазара в Европа, което потенциално ще даде отражение и на фиттех сектора у нас.

Друг основен акцент през следващата година ще бъде присъединяването към TIPS-услугата на Евросистемата за съгласеност на незабавни преводи в евро, която осигурява изпълнение на незабавни кредитни преводи в евро (SCT Instant) до всички доставчици на платежни услуги в ЕС, предлагащи незабавни плащания. Това е свързано и с очакваните промени в Регламент 260/2012 за Единната зона за плащания в евро (SEPA), с които доставчиците на платежни услуги, които изпълняват клиентски кредитни преводи в евро, ще трябва да извършват и незабавни кредитни преводи в евро. Това, както и очакваните промени в Директивата за окончателност на сетълмента, които ще позволят директен достъп до платежни системи на небанковите доставчици на платежни услуги, също ще бъде от голямо значение за фиттех сектора в България.

- Банките все повече влизат в телефона. Масово разплащанията стават през смартфоните. Ще замени ли телефонът банкомата?

- Технологиите се развиват динамично и дигитализацията в сектора на плащанията е вече осезаема тенденция. Смартфоните сами по себе си се превърнаха във все по-често използван

инструмент, осигуряващ бърз и лесен достъп до платежни услуги. Това стана възможно благодарение на все по-активната политика на банковите и небанковите доставчици на платежни услуги за подобряване на достъпността на техните иновативни услуги и повишаване на финансовата грамотност на потребителите. Например на българския пазар вече съществува услуга за извършване на т. нар. P2P преводи с посочване на мобилен номер вместо номер на сметка. Такава услуга се предлага в рамките на платформата за незабавни плащания Blink, позволяваща извършването на преводи в левове в рамките на 10 секунди по всяко време на денонощието.

Друга иновация на платежния пазар е употреба на смарт устройства като телефони и таблети като софтуерни ПОС терминали, способни да приемат плащания с физически платежни карти, както и с платежни инструменти, интегрирани в мобилен телефон. У нас вече има доставчици на платежни услуги, които предлагат услугата софтуерен ПОС.

У нас вече могат да се правят преводи с посочване на мобилен номер вместо номер на сметка

